

Mer grovfôr: Å styrke kastratproduksjon er spesielt effektivt for å øke grasandelen, fordi kastrater i snitt bruker rundt 85 prosent grovfôr, skriver Astrid Een Thuen og Torbjørn Tufte. Bildet viser kastrater på en støl i Smådalen i Valdres. (Foto: Camilla Mellemstrand)

Kastrat – mer enn en nisjeproduksjon?

Ved å dreie kvalitetstilskuddet mot kastrater, kan det legges til rette for at det blir mer lønnsomt med ekstensiv fôring med høy andel beite og grovfôr i storfekjøttproduksjonen. Det kan bli en driver mot mer beiting og styrket dyrevelferd i okseproduksjon samlet sett.

KRONIKK

Leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Kjersti Hoff, sier Ja til gras, beite og sjølforsyning, i Nationen 26. mars 2019. I Klassekampen 29. mars følger Alf Skjeseth opp ønsket til Hoff om sterkere prioritering av gras og beite opp mot de kommende jordbruksforhandlingene. Skjeseth skriv: «Medan Bondelaget heller ikkje i år ser ut til å stille spørsmål ved volumvekst som ufråvi-

keleg mål, har Bonde- og småbrukarlagets leiar Kjersti Hoff tenkt meir radikalt.»

Nylig avsluttet AgriAnalyse prosjektet Grasbasert ammekuproduksjon – Tiltak for økt bruk av grovfôr, finansiert av Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri. Her ser vi nærmere på hvordan virkemidlene i jordbrukspolitikken kan innrettes slik at bønder som driver med ammekuproduksjon, kan prioritere å bruke mest mulig gras og norske arealressurser. Av flere tiltak som drøftes, er bedre tilrettelegging for kastratpro-

duksjon et enkelt og trolig effektivt tiltak for å øke grasbruken i norsk storfehold.

I 2008 var det en tydelig trend med fallende produksjonsvolum på storfekjøtt, og i 2012 var det underdekning i markedet på rundt 10 000 tonn norsk storfekjøtt. En ekspertgruppe ble etablert av Landbruks- og matdepartementet, og i 2013 leverte de rapporten «Økt storfeproduksjon i Norge». Rapporten inneholdt en rekke tiltak for å øke produksjonen fra ammeku, og flere ble iverksatt i de påfølgende jordbruksforhandlingene.

Tilskuddsordningene ble vridd i retning av å premiere levert slaktevolum og å øke produksjonen gjennom å utforme «innretning av tilskudd slik at det i sterkere grad fremmer produksjon av kjøtt framfor hold av dyr».

Det ble blant annet innført et budsjettfinansi-

10 utgaver og caps for kun kr. 549,-

Gå til www.norsklandbruk.no/bondebladet

ert kvalitetstilskudd, og strukturprofilen i driftstilskudd og husdyrtilskudd til ammekyr ble sterkt redusert. Dermed styrket man lønnsomheten for levert slaktevolum, mens høy andel grovfôrbruk, arealbruk, kanaliseringspolitikken og landbruk i hele landet ble lite vektlagt av både ekspertgruppen og tiltakene i jordbruksforhandlingene.

I dag nærmer det seg markedsbalanse på norsk storfekjøtt. Samtidig fortsetter veksten i antall ammekyr, og i 2018 var en opp i 97 000 dyr. Nå er det derfor rom for mindre fokus på volum og mer vektlegging av å fremme en produksjon basert på mest mulig gras og norsk ressurser.

Å styrke kastratproduksjon er spesielt effektiv for å øke grasandelen, fordi kastrater i snitt bruker rundt 85 prosent grovfôr, mot 50–65 prosent i framføring av okser til slakt.

En enkel beregning illustrerer hva flere kastrater kan bety for grasbruken. I dag står kastratproduksjonen for 0,7 prosent av det leverte slaktevolumet. Økes dette til 5 prosent vil man kunne bruke 37 500 dekar mer innmarksbeite, 417 300 dekar mer utmarksbeite og potensielt øke beiteopptaket med 19–20 millioner føreheter (FEm) per år. En slik økning er realistisk, blant annet utgjør andelen hanndyr føret opp som kastrater over 20 prosent i Sverige.

I 2012 kom rapporten «Flere dyr på sommer-

«En slik innretning vil treffe okser fra både ammeku- og melkekuproduksjon»

ferie? Evaluering av beiteordningene» (Hegrenes mfl., 2012). Her ble det gjort beregninger basert på lineære modeller for maksimering av lønnsomhet på gårdsnivå. Disse viste at et tilskudd på ca. 900 kroner pr. kastrat per beitesesong er nødvendig for å få en moderat overgang til kastrater fra bruk som driver kombinert produksjon (melk og kjøtt).

De beregnet videre at dersom kastratene også får tilskudd til beiting i utmark, vil det være nok med 600 kroner i ekstra tilskudd for å få til en moderat overgang, forutsatt god tilgang på utmarksbeite (beregnet ut fra dekningsbidraget i 2011/2012). Oppland har hatt et eget tilskudd rettet mot kastrat, for å sikre en god utnyttelse av utmarksbeite. Fra 2009 til 2012 gav dette en økning av antall kastrater med 41 prosent, noe som viser at politiske tiltak fungerer.

En annen mulighet for å stimulere til en større andel kastrater kan være å dreie kvalitetstilskuddet mer mot spisekvaliteten på kjøttet, som mørhet og marmorering. Kvalitetstilskuddet blir i dag utbetalt på slakt som er mest anvendelig for slakteriene, som ikke nødvendigvis sammenfaller med hva forbrukerne opplever som best kvalitet på biffen.

Studier fra NMBU viser at kjøtt fra kastrater jevnt over har bedre mørhet og god ernærings-sammensetning med mer omega 3 og mindre omega 6. Likevel blir ikke dette belønnet i dagens prissetting av slakt og dermed taper ofte kjøtt fra kastrat kvalitetstilskuddet. Per i dag er det ingen bedømming av spisekvalitet i Norge, men i Sverige er det enkelte slakterier som har innført betaling for marmorering av kjøttet.

Ut fra en gjennomsnittlig avregningspris på storfeslakt utgjør kvalitetstilskuddet i dag 15 prosent av prisen, så det er en vesentlig inntekts-post for bonden på slaktet. Ved å dreie kvalitetstilskuddet mot kastrater, kan det legges til rette for at det blir mer lønnsomt med ekstensiv føring med høy andel beite og grovfôr i storfekjøttproduksjonen og mindre attraktivt med intensiv framføring av okser. En slik innretning vil treffe okser fra både ammeku- og melkekuproduksjon og det kan også være en driver mot mer beiting og styrket dyrevelferd i okseproduksjon samlet sett.

Budsjettaket på kvalitetstilskudd er 379 millioner kroner. Det bør dermed være et stort handlingsrom for å målrette denne budsjettposten mot høyere grasbruk, dersom dette er ønskelig. ■

DEBATT

post@bondebladet.no
Husk navn og adresse

Skriv kort. Innlegg skal ikke være lenger enn ca 500 ord, eller ca. 3000 tegn inkl. mellomrom.

Handler godt uten EØS

DEBATT

Kathrine Kleveland, leder i Nei til EU

De fleste land i verden handler med EU uten en EØS-avtale. Mange av dem har økt eksporten av varer og tjenester til EU mer enn EØS-landet Norge.

NHO mener at den langvarige brexit-prosessen viser at EØS-avtalen er helt nødvendig. I realiteten er det store forskjeller mellom Storbritannia og Norges situasjon. Storbritannia er et av EUs største medlemsland og utgjør 16 prosent økonomien i hele unionen. Det er en enorm økonomisk og politisk omveltning for EU. Norge er en viktig handelspartner for EU, og det vil vi fortsatt være uten EØS-avtalen.

Norge er heller ikke i dag del av EUs tollunion. Oppsigelse av EØS-avtalen vil derfor ikke endre noe omkring tollkontroll. Når Storbritannia forlater EU, har de fra før ingen handelsavtale. Når Norge går ut av EØS, har vi en handelsavtale med EU med tollfrihet for industrivarer, i tillegg til den frihandelen WTO fastsetter. Handelsavtalen gir også uendret toll på laks, sild, reker og makrell samt tollfrie kvoter på torsk.

NHO uttaler i flere aviser at EØS-avtalen er så viktig fordi den gjør reglene like i Norge og EU. Det er en myte at det plutselig skulle komme store såkalt

tekniske handelshindringer. Når vi går ut av EØS er produktstandardene i EU og i Norge identiske. Da sier WTO-reglene at norske produkter fortsatt skal ha tilgang til EU uten hindringer.

Norge kan også framover velge å tilpasse oss endringer i EUs tekniske regler, slik at standardene holder seg like. Hvis vi ønsker å sette egne produktkrav, kan vi avtale at de produktene som holder mål i Norge også gjør det i land vi eksporterer til. Dette er helt dagligdags for EUs handel med resten av verden. Dessuten fastsettes mange produktkrav gjennom europeiske og internasjonale organer for standardisering, uavhengig av EU.

NHO hevder britene blir fattige hvis de går ut av EU uten en avtale og skal handle med EU på grunnlag av WTOs alminnelige regler. Dette er skremser. Handelstall fra OECD gjennom 40 år, sammenstilt av den britiske tenketanken Civitas, viser at eksporten av varer til EU fra EØS-landene Norge og Island ikke har økt mer enn eksporten fra land som handler på grunnlag av WTO-regler. OECD-statistikken viser også at mange andre av verdens land har økt sin eksport av tjenester til EU mer enn det Norge har gjort i EØS.

Verden handler godt uten EØS. Det vil Norge også gjøre. ■

128 492 minkvalper solgt på auksjon

Foto: Øystein Heggdal

DEBATT

Henrik Domino, landbruksrevisor Oslo

Det er underlig å følge en pelsauksjon i København. Det er noe med tallrekken – noe med navnene: «Mahogany Velvet Females» for eksempel – industriens forførende navn på en type hunnmink. 128 492 individer ble solgt denne uka – til 196 kroner pr. stk. 196 kroner for et liv. Et liv som startet like fantastisk som alle andre – med mor, med søsken – og en hel verden å oppleve.

128 492 minkvalper utstyrt med et avansert sansesystem for et langt og variert liv langs vann og elvekanter – som ville leke og løpe – lære seg å svømme og dykke – og en dag kjenne gleden av å lykkes med sin første jakt.

Men det ble aldri slik. Før livet kom ordentlig i gang ble de denne uka solgt – i et støyende auksjonshus – verdsatt til snau 200 kroner pr. snute.

Her hjemme vil regjeringen avvikle pelsoppdrett, og har mottatt 330 høringsvar på sitt lovforslag. Forslaget får mye støtte, mens andre er kritiske. Noen beskriver livet i nettingbur som en luksustilværelse der tispene i «revehagen» tilbys næringsrik mat og «helsehjelp» – leveforhold som fjellrev «bare kan drømme om».

Andre hevder at «pels er svaret på klodens problem med mikroplast». Men alternativet til pels er naturligvis ikke oljebasert fuskepels. Det er nok av gode miljøvennlige alternativer å kle seg på.

Regjeringen beskyldes også for å gi etter for «marginale pressgrupper». Men jevnlig meningsmålinger (CINT) viser at under 20 prosent mener at det er «riktig å holde dyr i bur for å produsere pels». Er det noen som i sannhet kan kalles marginal pressgruppe så må det være næringa selv.

Pr. oktober 2018 er det bare 167 gjenværende pelsfarmer i Norge.

Videre hevdes det at pelsnæringa er en «viktig renovatør som tar seg av slakteavfall». Men kun 2,6 prosent av dette råstoffet brukes til norske pelsdyr. Hoveddelen går til gjødsel og biodrivstoff. Pelsnæringa er ingen renovatør, den er snarere en konkurrent om et viktig råstoff.

En annen gjenganger: «Hvis ikke Norge produserer pels vil etterspørselen dekke opp av andre land med dårligere standard for dyrevelferd». Men det er ingen vesentlige forskjeller på norsk og f.eks. kinesisk pelsoppdrett. Og norsk pelsoppdrett er – via aktiv markedsføring – høyst medansvarlig for etterspørselen i Kina. Det er ingen naturlov at det er etterspørsel etter pels; den skapes – av næringa selv. Pelsinform – pelsbransjens hovedorganisasjon i Norge sier rett ut at de frykter lavere etterspørsel som følge av det norske lovforbudet.

Norge og nordmenn er ikke verdensmestere i alt, slik man noen ganger kan få inntrykk av. Og norsk pelsdyroppdrett er definitivt ingen funkende stjerne på den internasjonale dyrevelferdshimmelen. Det gode liv i nettingbur er og blir en illusjon. ■